Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z s. w Karniowicach

Zarządzanie ryzykiem w gospodarstwie rolnym

Karniowice 2018

Opracowanie:

Agnieszka Tomczyk
Dział Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym
MODR z s. w Karniowicach

Spis treści

RYZYKO W GOSPODARSTWIE ROLNYM 4
ZARZĄDZANIE RYZYKIEM 7
STRATEGIE ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W ROLNICTWIE 8
UBEZPIECZENIA ROLNICZE 10
Ubezpieczenia obowiązkowe 10
Ubezpieczenia upraw 11
Maksymalne stawki ubezpieczeń w 2018 14
Maksymalne stawki ubezpieczeń na 2019 15
REGULACJE SEKTORA PUBLICZNEGO 16
Pomoc klęskowa 16
Refundacja do 75% wydatków poniesionych przez producenta rolnego, który prowadzi gospodarstwo, w którym utrzymywane są świnie 17
Pomocy na wyrównanie dochodów producentów trzody chlewnej z terenów objętych ASF 17
Nieoprocentowana pożyczka dla producentów świń na obszarze ASF na sfinansowanie zobowiązań cywilnoprawnych 18
Program rekompensat za nieprzerwane nieutrzymywanie zwierząt z gatunku świnia 18
Poddziałanie 5.1 Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof 19
Literatura 21

RYZYKO W GOSPODARSTWIE ROLNYM

W warunkach dużej konkurencji i rosnących wymagań rynkowych dużą rolę odgrywa organizacja pracy i zarządzanie gospodarstwem rolnym, na które składa się m.in. zarządzanie zasobami, zarządzanie jakością oraz zarządzanie ryzykiem.

Ryzyko kojarzone jest z niepewnością w stosunku do podjętych działań. Każda działalność gospodarcza jest nierozerwalnie związana ze źródłami ryzyka, czyli zagrożeniami, które mogą prowadzić do strat.

Jedna z definicji ryzyka opisuje je jako stan, w którym występuje możliwość powstania strat. Inna definicja mówi, że ryzyko to prawdopodobieństwo powstania strat, kiedy rozważana jest możliwość wystąpienia sprecyzowanego zdarzenia np. suszy, powodzi itp. (Ronka-Chmielowiec, 2002).

Inna definicja ryzyka w odniesieniu do działalności gospodarstw rolnych określa je, jako niepewność realizacji przedsięwzięcia albo działania produkcyjnego bądź usługowego, scharakteryzowanego jako rolne lub niepewność wystąpienia zdarzeń niepożądanych (wraz z uwzględnieniem konsekwencji ich realizacji bądź wystąpienia) w określonych warunkach, uwzględniających specyfikę produkcji rolnej (Wajszczuk, Wawrzynowicz, Baum, 2010).

Gospodarstwa rolne są szczególnie narażone na ryzyko, ponieważ istnieje wiele czynników zewnętrznych, które na nie oddziałują. Ryzyko produkcji rolniczej związane jest z środowiskiem przyrodniczym, od którego uzależniona jest produkcja oraz z otoczeniem ekonomicznym gospodarstw rolniczych.

W literaturze przedmiotu występuje wiele definicji i klasyfikacji ryzyka. Może to wynikać z różnorodności kontekstów rozpatrywania ryzyka i jego skutków. Poniżej przedstawiono klasyfikację ryzyka ze względu na specyfikę działalności oraz klasyfikację ze względu źródło pochodzenia ryzyka.

Klasyfikacja ryzyka ze względu na specyfikę działalności

RYZYKO PRZYRODNICZE	Zmienne warunki klimatyczne i biologiczne, sezonowość produkcji, choroby i szkodniki, zagrożenie suszą lub nadmiernymi opadami powodują brak możliwości przewidzenia wielkości produkcji, jej kosztów oraz strat.
RYZYKO TECHNOLOGICZNE	Związane jest z wprowadzaniem postępu technicznego, biologicznego i technologicznego.
RYZYKO ORGANIZACYJNE	Źródłem ryzyka jest planowanie, kontrolowanie i organizowanie produkcji rolniczej oraz zmiany organizacji w gospodarstwie rolnym.
RYZYKO EKONOMICZNE	Źródłami są niekorzystne zmiany w strukturze wydatków konsumpcyjnych ludności (np. spadek udziału wydatków na żywność w wydatkach konsumpcyjnych), niekorzystne relacje między dochodami z rolnictwa a dochodami innych gałęzi gospodarki narodowej, wolniejsze tempo wzrostu cen produktów rolnych od wzrostu cen innych produktów.
RYZYKO PRODUKCYJNE	Łączy elementy ryzyka technologicznego, organizacyjnego i przyrodniczego.
RYZYKO RYNKOWE	Źródłem są wewnętrzne zmiany ekonomicznych warunków produkcji, np. utraty rynków zbytu, spadku cen, zmienność ceny środków produkcji, niestabilność polityki rolnej itp.

Źródło: Soliwoda, M., Herda-Kopańska, J., Gorzelak, A., Pawłowska-Tyszko, J. (2016). Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie-rozwiązania krajowe i międzynarodowe.

Klasyfikacja ryzyka ze względu na źródło pochodzenia ryzyka

RYZYKO PRODUKCYJNE	Ryzyko odpowiedzialne za szkody w procesie produkcji. Jest efektem zmian klimatycznych i pogodowych oraz możliwością pojawienia się chorób epidemicznych zwierząt.
RYZYKO CENOWE	Wiąże się z niepewnością relacji cen produktów rolnych do cen środków produkcji w rolnictwie.
RYZYKO INSTYTUCJONALNE	Ryzyko związane ze zmianami w polityce państwa w sektorze rolnictwa.
RYZYKO FINANSOWE	Dotyczy związanych ze sposobem i źródłem finansowania operacji gospodarczych, np.: • wzrost stóp procentowych • utrata płynności, • zmiana kursu walut.
RYZYKO OSOBOWE	Stanowi zagrożenia mające wpływ na osobę prowadzącą gospodarstwo rolne, np.: • choroby, • wypadki przy pracy.
RYZYKO DOCHODOWE	Jest połączeniem ryzyka produkcyjnego i cenowego. Jest efektem wpywu czynników pogodowych oraz niepewności na rynku produktów rolniczych.

Źródło: Soliwoda, M., Herda-Kopańska, J., Gorzelak, A., Pawłowska-Tyszko, J. (2016). Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie-rozwiązania krajowe i międzynarodowe.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

Zarządzanie ryzykiem znacząco wpływa na efektywność i opłacalność produkcji rolnej. Bardzo istotnym jest szerokie podejście do kwestii ryzyka w gospodarstwie rolnym, co za tym idzie określeniu i kontroli czynników ryzyka. Jest to niezwykle ważne, ponieważ specyfika procesów rolniczych i oddziaływanie środowiska naturalnego naraża działalność rolniczą na wiele niebezpieczeństw.

Według Jerzaka (2008) zarządzanie ryzykiem w gospodarstwie rolnym polega na przewidywaniu i rozpoznawaniu pojawienia się zagrożeń oraz doborze środków i działań umożliwiających redukcję strat w razie ich powstania.

Zarządzanie ryzykiem, czyli poszukiwanie sposobów zmniejszenia prawdopodobieństwa straty lub przeniesienia ryzyka na inne podmioty jest istotne dla stabilnego funkcjonowania gospodarstw rolnych na rynku.

Zarządzanie ryzykiem w gospodarstwie rozpoczyna się od jego identyfikacji, czyli ustaleniu, z jakim typem ryzyka gospodarstwo rolne ma do czynienia. Dokonuje się pomiaru ryzyka, czyli określeniu konsekwencji ryzyka. Umożliwia to określenie czy straty będą minimalne, czy też konsekwencje ryzyka są niebezpieczne dla gospodarstwa. Etap pomiaru ryzyka pomaga podjąć decyzję, czy ryzyko to należy podjąć, czy nie. Przed każdą decyzją gospodarczą powinna zostać przeprowadzona prognoza ryzyka i jego skutków. Ocena ryzyka powinna być warunkiem koniecznym przy podejmowaniu działań w gospodarstwach.

STRATEGIE ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W ROLNICTWIE

Zarządzanie ryzykiem w rolnictwie, podobnie jak w innych dziedzinach gospodarki to system metod i działań zmierzających do obniżenia stopnia oddziaływania ryzyka na funkcjonowanie gospodarstwa i podejmowanie w tym celu optymalnych decyzji (cdr.gov.pl).

Jednym ze sposobów radzenia sobie z ryzykiem w gospodarstwie rolnym są zmiany w jego organizacji. Ryzyko związanie z warunkami atmosferycznymi można zmniejszyć, stosując odmiany bardziej odporne. Ryzyko suszy ogranicza dobór odmian roślin odpornych na wystąpienie suszy lub ich nawadnianie.

Kolejnym sposobem radzenia sobie z ryzykiem jest dywersyfikacja. Jak podaje Sikorska-Wolak (2011) dywersyfikacja w gospodarstwie rolnym to różnicowanie struktury produkcji rolniczej oraz wykorzystanie zasobów ziemi, kapitału i pracy w gospodarstwach do prowadzenia działalności innej niż rolnicza. Dywersyfikacja dochodów w gospodarstwie oznacza uzyskiwanie ich z różnych źródeł np.: z pracy dodatkowej, z działalności pozarolniczej, z prowadzenia agroturystyki. Dywersyfikacja w gospodarstwie rolnym może oznaczać również, jak wspomniano wyżej dywersyfikację struktury produkcji. Oznacza to zastosowanie różnych upraw, bądź różnych kierunków produkcji w gospodarstwie, w celu zmniejszenia ryzyka na rynku produktów rolnych.

Do strategii zarządzania ryzykiem w rolnictwie należy również przeniesienie ryzyka na rynek. Wyróżniamy tu m.in.: kontraktacje, transakcje na rynkach terminowych, pionową i poziomą integracje. Integracja pozioma polega na zrzeszaniu się rolników w grupy producenckie. Integracja pionowa polega na powiązaniu producentów surowców rolnych z przedsiębiorstwami przetwórstwa, a następnie z sieciami handlowymi. Polega na utworzeniu trwałego łańcucha dostaw, który daje większą pewność wszystkim jego uczestnikom.

STRATEGIE ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W ROLNICTWIE

ORGANIZACJA GOSPODARSTWA	• Technologia uprawy roślin (odmiany, zabiegi uprawowe, ochrona), • Inwestycje (np. deszczowanie, chłodzenie, maszyny), • Warunki sanitarne, żywienie w chowie zwierząt, • Dywersyfikacja struktury produkcji.
DYWERSYFIKACJA DOCHODÓW	• Pozarolnicza działalność gospodarcza, • Praca poza gospodarstwem, • Dodatkowa działalność z wykorzystaniem zasobów gospodarstwa (usługi, agroturystyka).
INTERWENCJA POLITYKI ROLNEJ	• Płatności bezpośrednie - czynnik stabilizujący dochody, • Interwencje rynkowe (cła, kwoty produkcyjne), • System podatkowy.
DZIELENIE SIĘ RYZYKIEM PRZEZ RYNEK	• Kontraktacje, • Integracja pionowa, • Integracja pozioma (grupy producenckie), • Kontrakty terminowe.
PRZENOSZENIE RYZYKA - UBEZPIECZENIA	• Ubezpieczenia „komercyjne”, • Ubezpieczenia „wzajemne”.

UBEZPIECZENIA ROLNICZE

Jednym z najpowszechniej wykorzystywanych instrumentów zarządzania ryzykiem są ubezpieczenia. Pozwalają one na niwelowanie strat w działalności rolniczej.

Ubezpieczenia wykazują pozytywny wpływ na zrównoważony rozwój gospodarstw oraz ich stabilizację poprzez zmniejszenie niepewności działania, utrzymanie płynności finansowej, zapewnienie rentowności oraz stabilizacji dochodów (Pawłowska-Tyszko, Soliwoda, 2017).

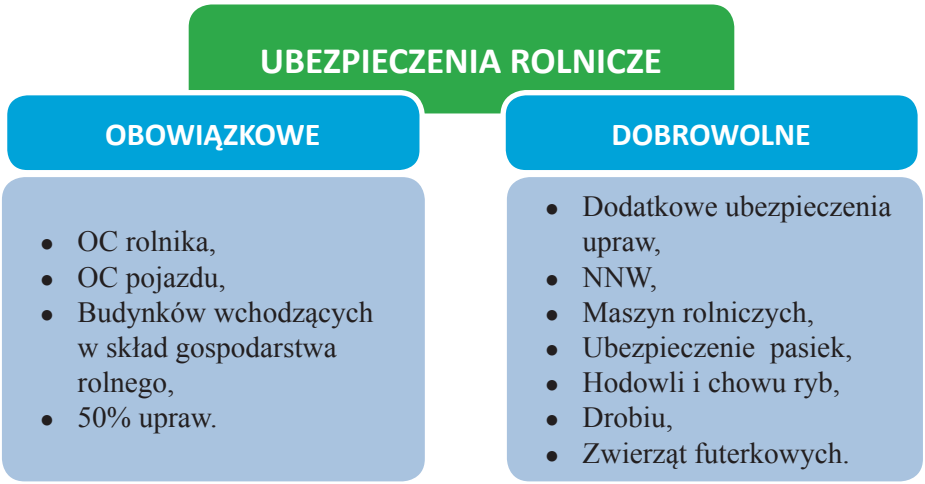

Ubezpieczenia obowiązkowe

Zgodnie z ustawą „O ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych z dnia 22 maja 2003 r. (Dz.U. nr 124, poz. 1152 z późn. zm.), każda osoba fizyczna zajmująca się działalnością rolniczą, posiadająca areał użytków rolnych przekraczający łącznie 1 ha i opłacająca w części lub całości podatek rolny, ma obowiązek zawarcia ubezpieczeń obowiązkowych OC rolnika i budynków rolniczych.

Ubezpieczenie gospodarstwa rolnego i OC rolnika obejmuje rolnika oraz każdą osobę, która pracując w gospodarstwie rolnym w okresie ubezpieczenia oraz szkody wyrządzone osobom trzecim związane ze wszystkimi pracami w gospodarstwie, obsługą zwierząt, pracami polowymi, szkody na drodze publicznej związane z ruchem pojazdów wolnobieżnych, będących w posiadaniu rolnika i użytkowanych w związku z posiadaniem gospodarstwa rolnego, szkody wyrządzone umyślnie lub w wyniku rażącego niedbalstwa rolnika lub osób, za które ponosi odpowiedzialność (cdr.gov.pl).

Ubezpieczeniu budynków - budynki w gospodarstwie rolnym od dnia pokrycia dachem oraz wszystkie, których powierzchnia przekracza 20 m². Ubezpieczenie obejmuje szkody powstałe w wyniku zdarzenia losowego wskutek: ognia, huraganu, powodzi, podtopienia, deszczu nawalnego, gradu, opadów śniegu, uderzenia pioruna, eksplozji, osunięcia się ziemi, tąpnięcia, lawiny i upadku statku powietrznego (cdr.gov.pl).

Ubezpieczenie OC pojazdów - ubezpieczeniu podlegają:

- wszystkie pojazdy mechaniczne zarejestrowane na terytorium RP: pojazdy samochodowe, ciągniki rolnicze, motorowery, przyczepy i naczepy,
- pojazdy mechaniczne wolnobieżne,
- pojazdy historyczne,
- pojazdy mechaniczne przed zarejestrowaniem na terenie RP.

Ubezpieczeniem OC objęta jest odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu. Odszkodowanie za wyrządzoną szkodę w związku z ruchem pojazdu mechanicznego przysługuje, jeśli jej następstwem jest: śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia, bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia (cdr.gov.pl).

Ubezpieczenia upraw

Na podstawie Ustawy z dn. 23 marca 2017 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich składki ubezpieczeniowe są dofinansowane do 65% z budżetu państwa.

Dofinansowanie ubezpieczeń można uzyskać dla produkcji:

- roślinnej – dotyczy upraw zbóż, kukurydzy, rzepaku, rzepiku, chmielu, tytoniu, warzyw gruntowych, drzew i krzewów owocowych, truskawek,

ziemniaków, buraków cukrowych lub roślin strączkowych ubezpieczonych od: huraganu, powodzi, deszczu nawalnego, gradu, pioruna, obsunięcia się ziemi, lawiny, suszy, ujemnych skutków przezimowania lub przymrozków wiosennych,

- zwierzęcej - bydła, koni, owiec, kóz, drobiu lub świń ubezpieczonych od: huraganu, powodzi, deszczu nawalnego, gradu, pioruna, obsunięcia się ziemi, lawiny, uboju z konieczności.

Zakład ubezpieczeń odpowiada za szkody w plonie głównym, jeśli wyniosły one co najmniej 30%.

Ubezpieczenia upraw z dopłatą są dostępne w:

- Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Warszawie,
- Towarzystwie Ubezpieczeń Wzajemnych „TUW" z siedzibą w Warszawie,
- Concordia Polska Towarzystwie Ubezpieczeń Wzajemnych z siedzibą w Poznaniu,
- Pocztowym Towarzystwie Ubezpieczeń Wzajemnych z siedzibą w Warszawie,
- InterRisk Towarzystwie Ubezpieczeń SA Vienna Insurance Group z siedzibą w Warszawie.

Producenci rolni mają obowiązek ubezpieczenia przynajmniej 50% powierzchni upraw, na powierzchnię, których zostały wypłacone płatności bezpośrednie do gruntów rolnych. Konieczność zawarcia umowy ubezpieczenia w gospodarstwie dotyczy tylko zasiewów (nie wszystkich użytków rolnych). Producent rolny, który nie spełni tego obowiązku, podlega karze 2 euro od 1 ha. Brak polisy ubezpieczenia powoduje obniżenie pomocy krajowej z tytułu wystąpienia klęsk żywiołowych.

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.

Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.

PAMIĘTAJ

Pomoc klęskowa dla poszkodowanych producentów, którzy w dniu wystąpienia szkód spowodowanych niekorzystnym zjawiskiem atmosferycznym, nie mają zawartej umowy, obejmującej ochroną co najmniej 50% powierzchni upraw rolnych lub zwierząt gospodarskich, będzie pomniejszona o 50%.

Maksymalne stawki ubezpieczeń w 2018 r.

1) 1 ha upraw wynoszą:

a. 10 650 zł – dla zbóż,
b. 8450 zł – dla kukurydzy,
c. 9900 zł – dla rzepaku i rzepiku,
d. 56 050 zł – dla chmielu,
e. 31 350 zł – dla tytoniu,
f. 129 600 zł – dla warzyw gruntowych,
g. 131 500 zł – dla drzew i krzewów owocowych,
h. 84 500 zł – dla truskawek,
i. 25 000 zł – dla ziemniaków,
j. 9900 zł – dla buraków cukrowych,
k. 14 400 zł – dla roślin strączkowych;

2) 1 sztuki zwierzęcia wynoszą:

a. 14 000 zł – dla bydła,
b. 10 200 zł – dla koni,
c. 700 zł – dla owiec,
d. 700 zł – dla kóz,
e. 1740 zł – dla świń,
f. 53 zł – dla kur, perlic i przepiórek,
g. 65 zł – dla kaczek,
h. 250 zł – dla gęsi,
i. 133 zł – dla indyków,
j. 1330 zł – dla strusi.

Podstawa prawna: Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 listopada 2017 r. w sprawie maksymalnych sum ubezpieczenia dla poszczególnych upraw rolnych i zwierząt gospodarskich na 2018 r.

Maksymalne stawki ubezpieczeń na 2019 r.

Projekt rozporządzenia ministra rolnictwa i rozwoju wsi w sprawie maksymalnych sum ubezpieczenia dla poszczególnych upraw rolnych i zwierząt gospodarskich na 2019 r. przyjmuje następujące maksymalne sumy ubezpieczenia

1) 1 ha upraw wynoszą:

- **a.** 13200 zł – dla zbóż,
- **b.** 8470 zł – dla kukurydzy,
- **c.** 10200 zł – dla rzepaku i rzepiku,
- **d.** 61650 zł – dla chmielu,
- **e.** 28710 zł – dla tytoniu,
- **f.** 171650 zł – dla warzyw gruntowych,
- **g.** 119620 zł – dla drzew i krzewów owocowych,
- **h.** 62050 zł – dla truskawek,
- **i.** 20 000 zł – dla ziemniaków,
- **j.** 9000 zł – dla buraków cukrowych,
- **k.** 14 000 zł – dla roślin strączkowych;

2) 1 sztuki zwierzęcia wynoszą:

- **a.** 9800 zł – dla bydła,
- **b.** 11280 zł – dla koni,
- **c.** 700 zł – dla owiec,
- **d.** 700 zł – dla kóz,
- **e.** 1560 zł – dla świń,
- **f.** 53 zł – dla kur, perlic i przepiórek,
- **g.** 65 zł – dla kaczek,
- **h.** 250 zł – dla gęsi,
- **i.** 129 zł – dla indyków,
- **j.** 1330 zł – dla strusi.

REGULACJE SEKTORA PUBLICZNEGO

Ryzyko w rolnictwie regulowane jest przez szereg instrumentów państwowych i unijnych, m.in. przez dopłaty bezpośrednie, system podatkowy, programy unijne i interwencje rynkowe tj. cła, kwoty produkcyjne. W Polsce przejawem interwencjonizmu państwowego w rolnictwo jest wyłączenie rolników spod podatku dochodowego. Jednym z instrumentów polityki, wpływającym na zarządzanie ryzykiem, są dopłaty bezpośrednie, które wpływają na dochody rolnicze, stabilizując je.

Pomoc klęskowa

Jednym z instrumentów regulującym ryzyko jest pomoc klęskowa dla rolników. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oferuje pomoc rolnikom, których gospodarstwa ucierpiały wskutek suszy lub powodzi.

W związku z klęską suszy w 2018 rolnicy mogli się ubiegać o pomoc klęskową. Stawka pomocy wynosiła 1 tys. zł do 1 ha, w przypadku szkód powstałych w uprawach rolnych wynoszących, co najmniej 70% danej uprawy na powierzchni występowania tej uprawy oraz 500 zł do 1 ha powierzchni upraw, w przypadku szkód powstałych w uprawach rolnych wynoszących, co najmniej 30% danej uprawy i mniej niż 70% danej uprawy na powierzchni występowania tej uprawy.

Pomoc była skierowana do producenta rolnego:

- któremu został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności,
- w którego gospodarstwie rolnym szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2018 r. suszy lub powodzi, powstałe na powierzchni uprawy, objęły co najmniej 30% danej uprawy;
- będącego mikroprzedsiębiorstwem, małym albo średnim przedsiębiorstwem w rozumieniu załącznika nr 1 do rozporządzenia nr 702/2014 (arimr.gov.pl).

Podstawa prawna: § 13r rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych

zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. poz. 187, z późn. zm.) - zmiana opublikowana w Dz. U. poz. 1483.

Refundacja do 75% wydatków poniesionych przez producenta rolnego, który prowadzi gospodarstwo, w którym utrzymywane są świnie

Pomoc finansowa dotyczyła wydatków poniesionych na:

- zakup mat dezynfekcyjnych,
- zakup sprzętu do wykonywania zabiegów dezynfekcyjnych, dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych oraz produktów biobójczych, środków dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych,
- zakup odzieży ochronnej i obuwia ochronnego,
- zabezpieczenie budynków, w których utrzymywane są świnie, przed dostępem zwierząt domowych (arimr.gov.pl).

Pomocy na wyrównanie dochodów producentów trzody chlewnej z terenów objętych ASF

10 lutego 2018 r. weszło w życie rozporządzenie wprowadzające nową formę pomocy finansowej dla producentów trzody chlewnej, którzy utrzymywali bądź utrzymują te zwierzęta w siedzibach stada położonych na obszarze objętym restrykcjami w związku ze zwalczaniem afrykańskiego pomoru świń (arimr.gov.pl).

Pomoc mogą otrzymać producenci trzody chlewnej:

1. którym został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności,
2. będący mikroprzedsiębiorstwem, małym albo średnim przedsiębiorstwem w rozumieniu załącznika I do rozporządzenia nr 702/2014,
3. którzy utrzymują lub utrzymywali świnie w siedzibie stada, której nadano numer na podstawie ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, położonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na obszarze:
    - wymienionym w części II lub III załącznika do decyzji wykonawczej Komisji 2014/709/UE z dnia 9.10.2014 r. w sprawie środków kontroli

w zakresie zdrowia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń w niektórych państwach członkowskich i uchylającej decyzję wykonawczą 2014/178/UE lub

- zapowietrzonym lub zagrożonym w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń, ustanowionym zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Pomoc będzie udzielana na wyrównanie kwoty dochodu uzyskanej przez producenta trzody chlewnej:

- ze sprzedaży od 1 lipca 2017 r. świń z siedziby stada położonej na obszarze wymienionym w części II lub III załącznika do decyzji 2014/709/UE lub obszarze zapowietrzonym lub zagrożonym w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń, ustanowionym zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt;
- w 2017 r. w związku z wprowadzeniem, w tym roku, na podstawie przepisów o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt zakazu przemieszczania świń lub obrotu świniami na obszarze zapowietrzonym lub zagrożonym w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń, na którym znajduje się siedziba stada producenta trzody chlewnej (arimr.gov.pl).

Nieoprocentowana pożyczka dla producentów świń na obszarze ASF na sfinansowanie zobowiązań cywilnoprawnych

Producenci świń mogli złożyć wniosek o udzielenie nieoprocentowanej pożyczki na sfinansowanie nieuregulowanych zobowiązań cywilnoprawnych (arimr.gov.pl).

Program rekompensat za nieprzerwane nieutrzymywanie zwierząt z gatunku świnia

Program rekompensat za nieprzerwane nieutrzymywanie świń realizowany jest przez Agencję od 2015 r. w związku z wejściem w życie nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt z dnia 11 marca 2004 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 1539, z 2015 r., poz. 266, 470) (Art. 57g) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia

3 kwietnia 2015 r. w sprawie wprowadzenia „Programu bioasekuracji mającego na celu zapobieganie szerzeniu się afrykańskiego pomoru świń" na lata 2015-2018" (Dz.U. z 2015 r., poz. 517 ze zm.). Zgodnie z ww. przepisami posiadacze świń utrzymywanych na terenie objętym programem bioasekuracji mają obowiązek dostosować swoje gospodarstwa do wymagań programu bioasekuracji. Posiadacze zwierząt, którzy nie podejmą decyzji o dostosowaniu swoich gospodarstw do wymogów określonych w programie, mają możliwość złożenia do Powiatowego Lekarza Weterynarii w określonym terminie oświadczenia o niespełnianiu wymogów określonych w programie. Na tej podstawie PLW wyda decyzję nakazującą ubój / zabicie przebywających w gospodarstwie świń, z jednoczesnym zakazem utrzymywania świń do zakończenia programu bioasekuracji (arimr.gov.pl).

Poddziałanie 5.1 Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof

W ramach przedmiotowego instrumentu wsparcia, pomoc przyznaje się:

1. rolnikowi, który jest posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości położonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na której prowadzi chów lub hodowlę nie mniej niż 50 świń i planuje realizację operacji mającej na celu zapobieganie rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń poprzez:
   - ogrodzenie chlewni wraz z terenem koniecznym do realizacji obsługi świń lub
   - utworzenie lub zmodernizowanie zadaszonej niecki do dezynfekcji, lub
   - zakup urządzeń do dezynfekcji, lub
   - przebudowę/remont pomieszczeń w celu utrzymywania świń w gospodarstwie rolnym w odrębnych, zamkniętych pomieszczeniach;
2. spółce wodnej lub związkowi spółek wodnych, na realizację operacji dotyczącej zaopatrzenia w sprzęt do utrzymywania urządzeń wodnych służących zabezpieczeniu gospodarstw rolnych przed zalaniem, podtopieniem lub nadmiernym uwilgoceniem

Pomoc jest udzielana w formie refundacji części poniesionych i udokumentowanych kosztów kwalifikowalnych operacji w wysokości do 80% kosztów kwalifikowalnych.

Pomoc przyznaje się na podstawie Umowy o przyznaniu pomocy zawieranej przez dyrektora oddziału regionalnego Agencji.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji programu wynosi maksymalnie na jednego Beneficjenta:

- 100 tys. zł - w przypadku rolnika, który jest posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości położonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi chów lub hodowlę nie mniej niż 50 świń średniorocznie na nieruchomości położonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 500 tys. zł - w przypadku spółki wodnej lub związku spółek wodnych, jeżeli więcej niż połowę członków spółki stanowią rolnicy posiadający grunty rolne, spółka została utworzona do wykonywania, utrzymania oraz eksploatacji urządzeń służących do ochrony gospodarstw członków spółki wodnej przed powodzią lub melioracji wodnych oraz prowadzenia racjonalnej gospodarki na terenach zmeliorowanych będących w posiadaniu członków spółki wodnej.

Podstawa prawna: Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lipca 2017 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej" w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz 1478, z późn. zm.).

Literatura:

1. *Ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.*
2. *Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.*
3. *Ustawa „O ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych z dnia 22 maja 2003 r. (Dz.U. nr 124, poz. 1152 z późn. zm.*
4. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 listopada 2017 r. w sprawie maksymalnych sum ubezpieczenia dla poszczególnych upraw rolnych i zwierząt gospodarskich na 2018 r.*
5. *Ronka-Chmielowiec W. (2002), Ubezpieczenia. Rynek i ryzyko, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.*
6. *Pawłowska-Tyszko, J.; Soliwoda, M. (2017). UBEZPIECZENIA ROLNE A ZRÓWNOWAŻENIE EKONOMICZNE I FINANSOWE GOSPODARSTW ROLNYCH. Research Papers of the Wroclaw University of Economics/Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.*
7. *Soliwoda, M., Herda-Kopańska, J., Gorzelak, A., Pawłowska-Tyszko, J. (2016). Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie - rozwiązania krajowe i międzynarodowe. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy.*
8. *Sikorska-Wolak, I. (2011). Dywersyfikacja ekonomiczna gospodarstw rolnych jako przejaw przedsiębiorczych zachowań rolników. Zeszyty Naukowe SGGW-Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, (93), 29-42.*
9. *Jerzak M. (2008), Zarządzanie ryzykiem jako czynnik stabilizacji dochodów i poprawy konkurencyjności w rolnictwie, Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 3.*
10. *Wawrzynowicz, J., Wajszczuk, K., Baum, R. (2012). Specyfika czynników ryzyka w przedsiębiorstwach rolnych – próba holistycznego podejścia. Zarządzanie i Finanse, 10(1), 349-360.*
11. *Wajszczuk K., Wawrzynowicz J., Baum R. (2010): The concept for a mod-el of the risk management system at the level of an agricultural enterprise. 3rd Workshop on Valuation Methodos in Agro-food & Environmental Eco-nomics: „Decisions and choices under uncertainty in Agro-food and Natu-ral Resources Economics". Castelldefels (Barcelona) Hiszpania.*
12. *arimr.gov.pl*
13. *cdr.gov.pl*

Notatki:

Wydawca**: Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z s. w Karniowicach**
32-082 Bolechowice, Karniowice ul. Osiedlowa 9; tel. 12-285-21-13/14, fax 12-285-11-07; **www.modr.pl**
Skład komputerowy: Dział Metodyki Doradztwa i Szkoleń - Zespół Wydawnictw - Halina Knap